

Αναπτυξιακή Ψυχολογία

Διάλεξη 3:

Η ανάπτυξη της σκέψης του παιδιού
Η γνωστική-εξελικτική θεωρία του J. Piaget
Μέρος II

Θέματα διάλεξης

- Το στάδιο ανάπτυξης της συγκεκριμένης λογικής σκέψης
- Το στάδιο ανάπτυξης της τυπικής λογικής σκέψης

Εισαγωγικά

- Η νηπιακή ηλικία θεωρείται μια μεταβατική περίοδος ανάμεσα στη βρεφική ηλικία, κατά την οποία η σκέψη βασίζεται στη δράση, και στην παιδική ηλικία, κατά την οποία η σκέψη βασίζεται σε εσωτερικευμένες νοητικές ενέργειες.
- Περίπου από τα 7 χρόνια και μετά αναδύεται ουσιαστικά, σύμφωνα με τον Piaget, η λογική σκέψη στο παιδί, οι «συγκεκριμένες νοητικές πράξεις».

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- Το παιδί μπορεί να επιτελέσει απλές λογικές λειτουργίες, όπως π.χ. η αφαίρεση ενός συνόλου αντικειμένων από ένα άλλο, όταν μπορεί να βλέπει ή να χειρίζεται το υλικό που έχει στη διάθεσή του.
- Μπορεί ακόμη να κατατάσσει αντικείμενα σε κατηγορίες και να κατανοεί τις σχέσεις που τα συνδέουν. Μπορεί να σκέφτεται με όρους μέρους και όλου.

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- Ο Piaget περιέγραψε τρία είδη της λογικής σκέψης που εμφανίζονται στις γνωστικές δομές του παιδιού αυτής της ηλικίας:
  1. Η λογική των συνόλων
  2. Η λογική των σχέσεων
  3. Η λογική των αριθμών

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- **Ταξινόμηση.** Το παιδί αυτού του σταδίου είναι σε θέση να προβαίνει σε ποικίλες ιεραρχικές ταξινομήσεις συγκεκριμένων αντικειμένων και να κατανοεί τη σχέση ανάμεσα στις επιμέρους μονάδες αυτών των τάξεων.

Σειροθέτηση. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η ικανότητα του παιδιού να σειροθετεί ή να ταξινομεί διαδοχικά μια σειρά αντικειμένων.

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- **Αντιστρεψιμότητα.** Η σκέψη του παιδιού είναι τώρα αρκετά ευέλικτη, ώστε μπορεί να επιστρέφει στο σημείο από το οποίο έχει αρχίσει την επεξεργασία.
- **Διατήρηση.** Το παιδί κατανοεί την ισοδυναμία ανάμεσα σε δυο αντικείμενα και όταν ακόμα κάποια διάσταση του ενός αντικειμένου φαίνεται να αλλάζει ως ένα βαθμό.

Stage 3: The
Concrete
Operational Stage
about 7-11 years

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- Οι περισσότερες λογικές λειτουργίες του παιδιού είναι ακόμη δεμένες με έννοιες που περιορίζονται από τα όρια της αντιληπτικής λειτουργίας. Οι νοητικές ενέργειες αυτού του σταδίου είναι συγκεκριμένες γιατί πραγματοποιούνται παρουσία των αντικειμένων και των συμβάντων στα οποία αφορούν.
- Πολλές δυσκολίες στη λύση προβλημάτων με αφηρημένους όρους

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- Η σκέψη είναι ικανή να διατηρεί αξιοσημείωτη σταθερότητα και συνέπεια στις έννοιες και στις κρίσεις της.
- Το παιδί στο στάδιο αυτό κατορθώνει να ανακαλύπτει και να διατηρεί τα σταθερά χαρακτηριστικά των αντικειμένων και των γεγονότων παρά τις διαρκείς φαινομενικές τους μεταβολές.

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- Αδυναμία για υποθετικο-παραγωγικό συλλογισμό. Το παιδί αυτού του σταδίου δεν κατορθώνει να αναλύσει ένα πρόβλημα εξαρχής σε μια σειρά δυνατών υποθέσεων, των οποίων τα λογικά συμπεράσματα θα ελέγξει κατόπιν. Στρατηγική δοκιμής και σφάλματος.
- Ενώ το παιδί μπορεί να σκέφτεται για περισσότερα από ένα στοιχεία ταυτόχρονα, η ικανότητα αυτή περιορίζεται μόνο σε στοιχεία γειτονικά μεταξύ τους.

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- Εγωκεντρισμός. Εμφανίζεται πρόοδος στη μη-εγωκεντρική επικοινωνία διότι το παιδί σταδιακά γίνεται "κοινωνικοκεντρικό" καθώς αντιλαμβάνεται ότι οι άλλοι μπορεί να μη βλέπουν τον κόσμο όπως αυτό.
- Ο εγωκεντρισμός αυτού του σταδίου διακρίνεται από την έλλειψη διαφοροποίησης ανάμεσα στη θεωρία και στην πράξη. Το παιδί μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα ενός προβλήματος ώστε να ταιριάζουν με τις υποθέσεις του, παρόλο που τα δεδομένα με κανένα τρόπο δε συνηγορούν για κάτι τέτοιο.

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

Μείωση του εγωκεντρισμού

- Τα παιδιά μπορούν να σκεφτούν πώς τα βλέπουν οι άλλοι
- Τα παιδιά κατανοούν ότι κάποιος μπορεί να νιώθει με έναν τρόπο και να ενεργεί με έναν άλλο

Το στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης (7-12 ετών)

- Στο στάδιο αυτό το παιδί αρχίζει να κατανοεί τους κοινωνικούς κανόνες, την έννοια της δικαιοσύνης, του ψέματος, του τυχαίου.
- Προσπάθεια διατήρησης αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ ίσων, πράγμα που προϋποθέτει ότι το παιδί κατανοεί την προοπτική του άλλου.
- Παρατηρείται υπακοή στους μεγαλύτερους, όχι για το φόβο της εξουσίας, αλλά γιατί το παιδί φοβάται να μη χάσει την εκτίμηση αυτών που αγαπά.

Το στάδιο της τυπικής λογικής σκέψης (12-18 ετών)

- Οι γνωστικές διαδικασίες γίνονται τυπικές με την έννοια ότι αποσυνδέονται από συγκεκριμένα αντικείμενα και συμβάντα που συμβαίνουν στον πραγματικό χώρο και χρόνο και μπορούν να εφαρμοστούν σε υποθετικές περιπτώσεις και συνθήκες.
- Εφηβική σκέψη: Συντελείται πιο αφηρημένη και πολύπλοκη συλλογιστική λειτουργία υποθέσεων και υπολογισμός λογικών συνεπειών.

Το στάδιο της τυπικής λογικής σκέψης (12-18 ετών)

- Στην εφηβεία, το άτομο μπορεί να σκέπτεται συστηματικά όλες τις λογικές σχέσεις ενός προβλήματος. Η τυπική λογική σκέψη αποτελεί έναν συστηματικό τρόπο ανάλυσης, εξερεύνησης και λύσης προβλημάτων.
- Ο έφηβος είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει τόσο την παρελθούσα εμπειρία όσο και την ικανότητα πρόβλεψης.
- Διαθέτει την ικανότητα να κατανοεί ότι ένα γεγονός μπορεί να ερμηνευτεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους καθώς και να κατανοεί αντιφάσεις.

Το στάδιο της τυπικής λογικής σκέψης (12-18 ετών)

Τυπικές λειτουργίες εφηβικής σκέψης:

- i. χρήση υποθετικού-παραγωγικού συλλογισμού
- ii. επαγωγική σκέψη
- iii. στοχασμός (επεξεργασία γνωστικών διαδικασιών), σκέψη για τη σκέψη
- iv. χρήση προτασιακής λογικής: ικανότητα ατόμου να εκφέρει κρίσεις για την ορθότητα των λογικών σχέσεων μεταξύ των προτάσεων.

Το στάδιο της τυπικής λογικής σκέψης (12-18 ετών)

- Παρουσιάζεται έντονο ενδιαφέρον για αφηρημένα ιδανικά και έννοιες, για τις αξίες της ζωής. Οι έφηβοι μπορούν να θέτουν υπό αμφισβήτηση τους θεσμούς και τις αυθεντίες.
- Σταδιακά παρατηρείται περισσότερος ρεαλισμός στην κρίση των εφήβων και ακόμη μεγαλύτερη μείωση του εγωκεντρισμού τους.
- Οι συναλλαγές μεταξύ των εφήβων ρυθμίζονται βάσει κανόνων

Το στάδιο της τυπικής λογικής σκέψης (12-18 ετών)

- Οι έφηβοι είναι ικανοί να λαμβάνουν υπ' όψιν τους τις προθέσεις των άλλων όταν κρίνουν μια συμπεριφορά. Πιστεύουν επίσης ότι η τιμωρία πρέπει να είναι ανάλογη του αδικήματος.
- Συνειδητοποιούν ότι η σκέψη είναι εξατομικευμένη διαδικασία και ότι κανείς άλλος δεν γνωρίζει αυτά που σκέφτονται.
- Τα άτομα προς το τέλος αυτού του σταδίου μπορούν να σχεδιάζουν ρεαλιστικούς μελλοντικούς στόχους λαμβάνοντας υπ' όψιν στοιχεία από το παρελθόν και προβλέψεις για το μέλλον.

Βιβλιογραφία

- Cole, M., & Cole, S.R (2002). Η ανάπτυξη των παιδιών (Β' Τόμος). (σελ. 351-365 και 390-392). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Salkind, N. (1990). Θεωρίες της ανθρώπινης ανάπτυξης (σελ. 252-291). Αθήνα: Πατάκης.

Πρόσθετη Βιβλιογραφία

- Βοσνιάδου, Σ. (Επιμ.) Κείμενα Εξελικτικής ψυχολογίας, Τόμος Β': Σκέψη. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Ντόναλτσον, Μ. (2002). Η σκέψη των παιδιών. Εκδόσεις: Gutenberg /Τυπωθήτω.
- Μαριδάκη-Κασσωτάκη, Α. (1997). Σύγχρονες απόψεις για τη σκέψη του παιδιού. Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρη.